

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (V. Ciprian)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (A. Pahopol, A. Malii, R. Pulbere)

Î N C H E I E R E

11 octombrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător
judecători

Aliona Miron
Mariana Pitic
Ion Malanciuc

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,
în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Gheorghe Străisteanu împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinare în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului moral,
împotriva deciziei din 21 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respinsă cererea de apel depusă de Ministerul Justiției și a fost menținută hotărârea instanței de fond,

c o n s t a t ă :

La 22 septembrie 2022, Străisteanu Gheorghe a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinare în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului moral.

În motivarea acțiunii a invocat că, la 18 august 2016, a expediat la Procuratura Generală o plângere prin care a sesizat despre furtul, sustragerea armei de foc model IJ-75, ce îi aparține cu drept de proprietate, păstrată la Inspectoratul de Poliție Strășeni. La 19 septembrie 2016, prin ordonanță, a fost recunoscut în calitate de parte vătămată, iar la 26 septembrie 2016, a fost pornită cauza XXXX, strămutată ulterior după competență la Procuratura Anticorupție. La 03 iulie 2017, peste cinci luni de la data înaintării cererii privind recunoașterea în calitate de parte civilă și depunerii acțiunii civile, procurorul Popa Constantin a emis ordonanță prin care l-a recunoscut în calitate de parte civilă cu prejudiciul material de 32 000 de lei și prejudiciul moral de 330 000 de lei. În perioada 26 septembrie 2016 – 19 septembrie 2022, au fost emise încheieri judecătorești irevocabile de către judecătorul de instrucție, inclusiv s-a constatat încălcarea termenului rezonabil la examinare a cauzei XXXX din 26 septembrie 2016 prin decizia Curții de Apel Chișinău din 01 iunie 2022.

A declarat reclamantul că, urmărirea penală în cauza XXXX, care nu prezintă nici o complexitate, durează 6 ani, fiind în imposibilitate să soluționeze acțiunea civilă.

A indicat că, acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală, ale procurorilor din Procuratura Anticorupție, comise intenționat în privința reclamantului, cad sub incidența Legii nr.87 din 21 aprilie 2011, deoarece a înaintat acțiunea civilă în cadrul procesului penal care durează de 6 ani și menționează că nu poate fi considerat că reclamantul a renunțat la drepturile garantate de lege prin faptul că nu a întreprins demersuri în afara procedurii penale pentru a obține protecția dreptului cu caracter civil, deoarece prin încheierile judecătorești irevocabile și decizia Curții de Apel Chișinău din 01 iunie 2022, se confirmă încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei XXX, probe incontestabile care nu se cer dovedite repetat.

Reclamantul a subliniat că, respectiva cauză XXX, nu este dificilă factologic sau juridic, nu prezintă complexitate, nefiind necesară efectuarea de acțiuni procedurale complexe ce ar împiedica luarea unei hotărâri definitive în termen rezonabil. Făptuitorii infracțiunii sunt cunoscuți, probele acumulate probează comiterea infracțiunilor de persoanele respective, însă procurorii nu doresc finalizarea urmăririi penale și trimiterea cauzei în judecată.

A notat că, în calitate de parte vătămată s-a prezentat la toate citațiile organului de urmărire penală, a prezentat în termen explicațiile, probele, acțiunea civilă și alte documente pentru soluționarea cauzei, iar tergiversarea examinării urmăririi penale se datorează exclusiv comportamentului abuziv al organului de urmărire penală care intenționat tergiversează finalizarea cauzei penale, care este extrem de importantă pentru reclamant, deoarece prin încălcarea dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale timp de 6 ani nu poate recupera prejudiciu material și moral cauzat.

A menționat reclamantul că, mărimea prejudiciului moral în sumă de 55 000 de lei, pe care îl solicită, este mai mică decât sumele acordate de Curtea Europeană în cauze similare împotriva Moldovei, inclusiv decât suma de 330 000 de lei, indicată în ordonanța procurorului din 03 iulie 2017, prejudiciu cauzat prin: sentimente de frustrare provocate de caracterul ilegal al acțiunilor organului de urmărire penală și procurorilor; suferințe din cauza refuzului de a efectua urmărirea penală în termen rezonabil; anxietate cauzată de incertitudinea creată de procurori din comportamentul cărora a înțeles că ilegalitățile comise în privința reclamantului în viziunea lor este o normă de drept; dificultatea în depășirea obstacolelor impuse de acțiunile ilegale din cauza ignorării intenționate a legislației și crearea condițiilor pentru a-și apăra drepturile numai la Curtea Europeană, suportând astfel și cheltuieli materiale.

A concluzionat că, prejudiciul moral este în legătură directă cu acțiunea organului de urmărire penală, deoarece cauză XXX, însă procurorii au încălcat termenul rezonabil de examinare a cauzei, provocând reclamantului daune morale ce dă teme pentru răspunderea delictuală a statului.

A solicitat reclamantul constatarea încălcării dreptul la examinarea în termen rezonabil a cauzei XXX, încasarea din bugetul de stat în beneficiul său a sumei de 55 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea acestui drept.

Prin hotărârea din 04 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată înaintată de către Străisteanu Gheorghe împotriva Ministerului Justiției.

S-a constatat încălcarea de organul de urmărire penală a dreptului lui Străisteanu Gheorghe la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi XXX.

S-a încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Străisteanu Gheorghe, prejudiciul moral în mărime de 500 de lei, cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi XXX, prejudiciu raportat la perioada 23 ianuarie 2021 – 22 septembrie 2022, inclusiv.

În rest, acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 07 noiembrie 2022 reprezentantul Ministerului Justiției, Vicol Alexandru, a declarat apel împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 04 noiembrie 2022, solicitând casarea acesteia și emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

Prin decizia din 21 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, a fost respinsă cererea de apel declarată de reprezentantul Ministerului Justiției, Vicol Alexandru și a fost menținută hotărârea din 04 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că, examinarea cauzei penale invocate de către reclamant/intimat a început XXX și nu a fost finalizată până în prezent, precum și că în cadrul acestei cauze penale persoana vătămată – Straisteanu Gheorghe a fost recunoscut în calitate de parte civilă.

Astfel, concluzia primei instanțe referitor la dreptul reclamantului de a înainta prezenta acțiune în baza Legii nr.87 din 21.04.2011, având calitatea de parte vătămată în cauza XXX, inclusiv parte civilă care a înaintat acțiune civilă în această cauză penală, este corectă. Or, victima unei infracțiuni poate pretinde durata nerezonabilă a procedurilor penale în legătură cu imposibilitatea soluționării aspectului civil din cauza examinării excesiv de lungi a acțiunii sale civile în cadrul procedurilor penale. A evidențiat că, durata de neexaminare a cauzei XXX, ce face imposibilă soluționarea aspectului civil, urmează a fi apreciată prin raportare doar la perioada 23 ianuarie 2021 – 22 septembrie 2022.

A menționat Curtea de Apel Chișinău că, la caz nu se atestă că reclamantul ar tergiversa examinarea cauzei XXX, dimpotrivă este cointeresat să fie finalizată de organul de urmărire penală, deoarece are calitatea de parte vătămată și parte civilă în această cauză penală, și s-a mai adresat anterior în judecată în temeiul Legii nr.87 din 21.04.2011, pentru a constata tergiversarea examinării acestei cauze penale, obținând câștig de cauză de fiecare dată.

Colegiul a relevat că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. Respectiv, în litigiul dedus judecății, consideră întemeiat raționamentul instanței de fond, prin care a constatat că suma de 500 lei, pentru repararea prejudiciului moral cauzat prin încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei penale, constituie o satisfacție echitabilă a despăgubirilor și ar atinge scopul și finalitatea prevăzută de lege, având în vedere că la aprecierea cuantumului solicitat de reclamant, instanța a ținut cont de perioada aflării pe rolul instanței judecătorești a cauzei XXX, raportată la perioada de 23 ianuarie 2021–22 septembrie 2022 (1 an, 7 luni și 30 zile) și că durata examinării

cauzei ar putea afecta sentimentul de dreptate pentru reclamant, frustrările și retrăirile avute.

La 13 iunie 2023, Ministerul Justiției, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond cu pronunțarea unei decizii noi de respingere integrală a acțiunii.

În motivarea recursului s-a invocat că, concluziile instanței de apel derivă din aprecierea eronată a normelor de drept material ce reglementează examinarea acțiunilor privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, conform Legii nr. 87/2011. Respectiva cauza supusă controlului justeții duratei procedurilor, în baza Legii nr. 87, a fost apreciată în mod eronat de către instanța de fond și cea de apel, ca o încălcare a dreptului intimatului la desfășurare a unei cauze penale în termen rezonabil. Instanța evaziv a apreciat raportul motivat, nefiind examinate în mod just aspectele relevante.

A invocat că instanțele inferioare au omis esența unei urmăriri penale eficiente, în sensul că organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor invocate în actul de sesizare, de a constata atât circumstanțele care dovedesc vinovăția, cât și cele care dezvinovățesc, precum și circumstanțele care atenuază sau agravează răspunderea penală. O eventuală clasare a cauzei penale nu trebuie însă percepută ca o tergiversare în ansamblu a urmăririi penale, ca un rebut în activitatea organului de urmărire penală, dar ca o activitate normală de examinare a unei cauze penale.

Menționează recurentul că, în speță nu există careva motive de tergiversare a examinării cauzei, or, însăși respectarea întocmai a procedurii din partea procurorului și nemijlocit - organului de urmărire penală, cu asigurarea respectării drepturilor tuturor participanților implicați, cât și necesității aflării adevărului, aceste acțiuni în ansamblu nu pot fi privite drept tergiversare a examinării cauzei. Nu percepe recurentul care au fost motivele ce au determinat instanțele să dispună constatarea încălcării dreptului reclamantului la examinarea cauzei în termen rezonabil și încasarea prejudiciului, în timp ce o perioadă de 1 an 7 luni 30 de zile o considerăm a constitui o perioadă rezonabilă de examinare a unei cauze.

Relatează recurentul că, termenul rezonabil urmează a fi apreciat în coroborare și cu celelalte principii prevăzute de legislația procesual penală, fiind stabilite în vederea asigurării desfășurării unui proces just, conform dreptului părții la un proces echitabil. Este de menționat că examinarea cauzei în termen rezonabil reprezintă doar una din componentele dreptului la un proces echitabil și prin urmare, nu poate prevala asupra tuturor celorlalte principii.

Astfel, termenul de examinare a cauzei nu poate fi considerat unul excesiv, în condițiile în care a fost justificată existența unor circumstanțe întemeiate, urmând a fi acordată prioritate înfăptuirii actului investigării bănuielii rezonabile privind comiterea infracțiunii, în vederea necompromiterii eficacității și relevanței fazei de urmărire penală.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Cu referire la termenul de declarare a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei la 21 martie 2023.

La 19 iunie 2023, copia deciziei din 21 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată în adresa participanților la proces, fapt confirmat prin scrisoarea de expediere a actului judecătoresc (f.d. 92), însă date despre recepționarea acesteia la materialele cauzei, lipsesc.

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că, recursul declarat de Ministerul Justiției, la 13 iunie 2023, se consideră depus în termenul stabilit de lege.

Curtea Supremă de Justiție, la 14 iulie 2023, a expedit în adresa intimatului copia recursului declarat de Ministerul Justiției, cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire, anexată la materialele dosarului (f.d. 104).

Conform art. XI alin. (1) și (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi. Respectiv, recursul declarat de Ministerul Justiției a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Examinând temeiurile recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului.

La caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei contestate or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicite admise (Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

La fel, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de Ministerul Justiției, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului și drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. 270 și 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul Justiției.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte, judecător

Aliona Miron

judecători

Mariana Pitic

Ion Malanciuc